

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ

Назаренко Я. Я., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

FORMING OF FINANCIAL RESOURCES OF TRANSPORT ENTERPRISES

Nazarenko I.I., Ph. D., National Transport University, Kiev, Ukraine

ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЙ ТРАНСПОРТА

Назаренко Я.Я., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Транспортна галузь в структурі економіки держави забезпечує нормальне функціонування і розвиток інших галузей, основа їх взаємозв'язків, взаємодії і комплексного розвитку. Автомобільний транспорт як елемент транспортної системи країни забезпечує своєчасну мобільність, гнучкість, швидкість реакції транспортної системи на зовнішні чинники і на регулювання держави, зв'язує підгалузі, що виробляють товари, сировину, продукцію, забезпечує транспортування громадян до місця їх роботи, проживання та відпочинку. Автомобільний транспорт України є основною транспортної системи країни поряд з іншими видами транспорту. Більш того, займає лідируючі позиції щодо перевезення вантажів та пасажирів, приймає участь у вирішенні транспортних завдань в усіх галузях економіки країни. Так у 2013 році підприємствами транспорту перевезено 757,6 млн.т. вантажів, з них автомобільним транспортом 183,5 млн.т., що становить 24,2% і займає друге місце після залізничного. Перевагами автомобільного транспорту з перевезення вантажів є його мобільність, маневреність та можливість доставки вантажів від дверей до дверей та у місця куди неможливо дістатись іншими видами транспорту. Послугами пасажирського транспорту у 2013 р. скористалися 6,6 млрд. пасажирів, виконано пасажирську роботу в обсязі 128,5 млрд.пас.км., з них автомобільним транспортом перевезено 3340,8 млн. пасажирів. В сучасних економічних умовах розвитку України одним із важливих факторів забезпечення оптимального функціонування автомобільного транспорту є забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз досліджуваної проблеми. Питання визначення та формування фінансових ресурсів підприємства висвітлені у працях таких українських та закордонних вчених як О.Д.Василика, А.І.Балабанова, І.Т.Балабанова, О.М.Бандурка, В.Г.Білопецького, Н.П.Злепко, Т.О.Кізіма, М.Я.Коробова, Л.А.Лахтіонової, С.В.Мочерного, В.М.Опаріна, П.І.Орлова, К.Я.Петрова, О.Р.Романенко, П.А.Стецюка, М.М.Тріпак, В.М.Федосов, С.В.Хачатуряна, Г.Я.Шахової, С.І.Юрія. Так на думку Опаріна В.М. фінансові ресурси є передумовою виробництва та створення ВВП, результати їх використання відображаються в отриманих підприємством доходах [1]. Він визначає фінансові ресурси як суму коштів спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства. С.І.Юрій визначає фінансові ресурси як акумульовані підприємством із різних джерел грошові кошти, які надходять у його обіг і призначені для покриття потреб підприємства [2]. Окрім усіх грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні підприємства А.М.Поддерьогін відносить до фінансових ресурсів і ту частину грошових коштів, яка використовується в не фондівій формі [3].

В.М.Родіонова вважає, що формування фінансових ресурсів підприємства відбувається за рахунок власних і прирівняних до них коштів, мобілізації ресурсів на фінансовому ринку і надходження грошових коштів від фінансово-банківської системи підчас перерозподілу. Основним джерелом фінансових ресурсів на діючих підприємства В.М.Родіонова вважає вартість реалізованої продукції, послуг, різні елементи якої в процесі розподілу виручки приймають форму грошових доходів та накопичень [4]. В.С.Леонтьєв під фінансовими ресурсами розуміє всю сукупність наявних і можливих фондів і засобів підприємства, які мають грошову оцінку та можуть бути використані для отримання прибутку [5]. Балабанов І.Т. зазначає, що фінансові ресурси підприємства являють собою

капітал в грошовій формі, який призначений для розвитку виробництва [6]. Основною метою вкладання капіталу в підприємства є отримання прибутку. Отже, аналіз публікацій свідчить про те, що поняття фінансових ресурсів є складним, багаторівневим, багатограним, має різні форми прояву та немає одностайного визначення змісту і інтерпретації та потребує подальшого визначення як в умовах кризи та хронічної нестачі фінансових ресурсів так і в умовах в яких опинилася Україна сьогодні.

Метою роботи є визначення ролі фінансових ресурсів підприємств пасажирського транспорту та формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів для продуктивного та сталого функціонування підприємства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у більшості підприємств нашої країни спостерігається нестача фінансових ресурсів для фінансування своєї діяльності. Особливо гостро їх брак відчувається у період фінансових криз, коли підприємство не може забезпечити фінансування своєї діяльності та своїх зобов'язань. Під фінансовими ресурсами зазвичай розуміють грошові кошти підприємства, які перебувають у його розпорядженні на постійній або тимчасовій основі. Більшість вчених сходяться у думці, що формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок власних та прирівняних до них коштів, а також залучених джерел. До власних джерел фінансових ресурсів відносять: статутний капітал, амортизаційні відрахування, стійкі пасиви, цільові внески трудового колективу, доходи та прибутки підприємства від своєї діяльності. Також до цих джерел відносять кошти акціонерних товариств, отримані від додаткової емісії акцій та емісійного доходу, призначені для фінансування витрат підприємства зі збільшення його активів. Державні та комунальні підприємства можуть також залучати кошти державного чи місцевого бюджетів, які інвестовані у підприємство на безоплатній основі.

У разі нестачі власних та прирівняних до них коштів для фінансування своєї діяльності підприємство може залучати зовнішні, боргові фінансові ресурси. Залучені фінансові ресурси підприємства формуються за рахунок отриманих кредитів, пайових та інших внесків, коштів мобілізованих на фінансових ринках. На процес залучення зовнішніх фінансових джерел підприємствами транспорту впливає перш за все висока вартість таких ресурсів, адже сьогодні вартість банківських кредитів в Україні є дуже високою порівняно з країнами Європи. Ще одним стримуючим чинником залучення цього виду ресурсів є трудомісткість їх оформлення, брак знань та обмежені можливості до їх залучення. Зважаючи на плачевний фінансовий стан переважної більшості підприємств пасажирського та вантажного транспорту це джерело фінансових ресурсів для більшості з них залишається недоступним.

У процесі здійснення своєї фінансово-господарської діяльності підприємство здійснює формування фінансових ресурсів, які в подальшому використає для забезпечення своїх поточних операційних потреб, розширення своєї діяльності, інвестиційної діяльності. Механізм формування фінансових ресурсів підприємства представлений на рис.1. Метою формування механізму фінансових ресурсів підприємств, окрім визначення доступних джерел формування, є, перш за все, ефективний їх розподіл в умовах гострої нестачі фінансових ресурсів та забезпечення самокупності та самофінансування підприємства, організація фінансової діяльності підприємства таким чином, щоб окупити кошти інвестовані у підприємство, за рахунок отриманого прибутку та інших власних фінансових ресурсів і повністю виконати зобов'язання перед постачальниками ресурсів, фінансовими установами та бюджетом, забезпечення розвитку підприємства.

Першим етапом у реалізації фінансового механізму формування фінансових ресурсів є розробка поточних виробничих, інвестиційних та фінансових планів діяльності підприємства з метою визначення усіх доступних для підприємства джерел фінансових ресурсів та гарантування фінансового забезпечення діяльності підприємства фінансовими ресурсами і виконанню зобов'язань підприємства. У процесі формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства слід виокремити їх за власними та залученими джерелами формування. Використання залучених фінансових джерел поряд із власними дозволяє раціональніше використовувати та зберігати власний оборотний капітал підприємства, розширювати свою діяльність, своєчасно реалізовувати інвестиційні проекти. У процесі формування і розподілу фінансових ресурсів не слід забувати і про створення фінансових резервів та фондів цільового призначення у формах високоліквідних активів. Особливо актуальним це є в умовах мінливої ринкової кон'юнктури. Це дозволить гарантувати стабільну діяльність підприємства та виконувати свої зобов'язання навіть у періоди спаду та кризи.

Рисунок 1 – Механізм формування фінансових ресурсів підприємствами транспорту

Важливим етапом у забезпеченні ефективності формування і використання фінансових ресурсів підприємства є створення ефективної системи контролю за дотриманням фінансової та платіжної дисципліни підприємства.

Під час формування джерел фінансування підприємств транспорту слід враховувати особливості функціонування підприємств транспорту та здійснюваних ними послуг. Діяльність автомобільного транспорту пов'язана зі здійсненням великої кількості робіт та послуг, що пов'язані не лише з організацією перевезень вантажів та пасажирів, виконанням транспортно-експедиційних послуг, технічним обслуговуванням рухомого складу, забезпечення безпеки транспортного обслуговування. Також на процес надання послуг транспортними підприємствами впливає і стан маршрутної мережі, доріг, оптимальна швидкість, можливість забезпечення безперервності надання послуг, пропускної здатності, можливості пересування рухомого складу з заданими параметрами в будь-яку пору року і за будь-яких погодних умов, рівня автосервісних послуг.

В умовах, в яких сьогодні перебуває Україна особливу увагу слід звернути і на такі чинники (рис. 2), що теж впливають на процес формування фінансових ресурсів підприємства як економічна криза, анексія Криму, військові дії, що відбуваються на сході нашої країни. Тому в окрему групу слід виокремити трансформаційні фактори. Загальноекономічна криза та процеси, що відбуваються в державі призвели до зростання безробіття, зниження рівня добробуту основної частини населення,

зростання цін на основні групи товарів, зниження платоспроможного попиту населення та зниження доходів.

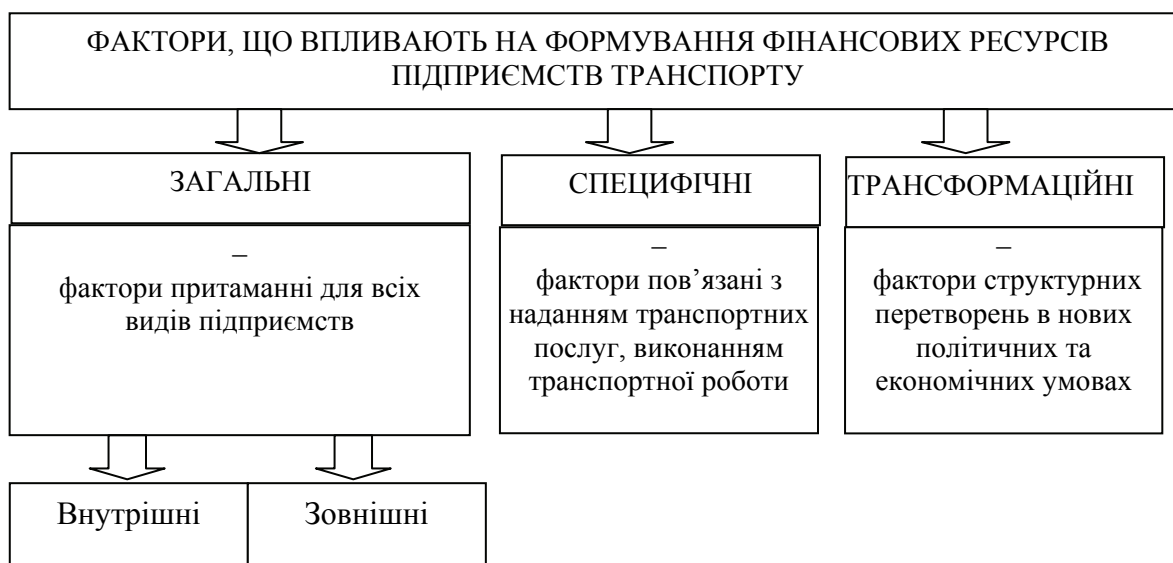

Рисунок 2 – Фактори, що впливають на формування фінансових ресурсів підприємств транспорту

Висновки. В умовах економічних криз та хронічної нестачі фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності підприємствам транспорту необхідно особливо ретельно підходити до процесу формування фінансових ресурсів. Під час їх формування доцільно враховувати не лише зовнішні фактори та особливості існуючої економічної ситуації, а й чинники, які пов'язані з особливостями функціонування підприємств транспорту та надання транспортних послуг.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методичні аспекти): монограф./ В. Опарін. // – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
2. Фінанси: вишкіл студії: [навч. посібник / С.І.Юрій, Т.О.Кізіма, Н.П.Злепко, М.М.Тріпак] / за ред. С.І.Юрія. // Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 357 с.
3. Поддєрьогін А.М., Білик А.М., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств [Текст]: підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред .проф .А.М.Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. та допов. // – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
4. Родионова В.М. Финансы./ В.М.Родионова // М.: Финансы и статистика, 1995. С.115.
5. Леонтьев В.Е. Финансовые ресурсы организаций (предприятий). / В.Е.Леонтьев // СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2001 с.70.
6. Балабанов Т.И. Основы финансового менеджмента. Учеб.пособие. / Т.И.Балабанов // М.: Финансы и статистика, 2000. С.65.
7. Бронштейн Л.А., Шульман А.С Экономика автомобильного транспорта. Учебник для вузов. / Л.А. Бронштейн, А.С. Шульман М.// Т – т, 1976 -350 с.
8. Дажин С., Шарыпов Н., Люськин Д. О системе дотаций пассажирских перевозок / С. Дажин, Н. Шарыпов, Д. Люськин // Автомобильный транспорт. № 4. 1996.- С. 12-18.
9. Игудесман Я.Е. Экономика автомобильного транспорта: Учебное пособие для вузов. / Я. Е. Игудесман // – Мн.: Высш. шк., 1987 – 327 с.
10. Кононова Г.А. Экономика автомобильного транспорта: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А.Г.Будрин, Е.В. Будрина, М.Г. Григорян и др.; Под ред. Г.А. Кононовой. // – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 320 с.

REFERENCES

1. Oparin V. Financial system of Ukraine (teoretiko-methodical aspects): monograph. Kyiv: KNEU, 2005. 240 p. (Ukr)
2. Finances: teaching of studio: [train aid / S.I.Yuriy, T.O.Kizyma, N.P.Zlepko, M.M. Tripak] Ternopil: Kart-blansh, 2002. 357 p.
3. Poddyeryogin A.M., Bilyk A.M., Buryak L.D. Finances of enterprises [Text]: textbook. Kyiv: KNEU, 2005. 546 p. (Ukr)
4. Rodionova V.M. Finances. Moscow: Finances and statistics, 1995. 115 p. (Rus)
5. Leontiev V.E. Financial resources of organizations (enterprises). Sankt Petersburg. Publishing house SPbGUEF, 2001. 70 p. (Rus)
6. Balabanov T.I. Bases of financial management. Train aid. Moscow: Finances and statistics, 2000. 65 p. (Rus)
7. Bronshtein L.A. Shulman A.C. Economy of motor transport. Transport, 1976. 350 p. (Rus)
8. Dagin S., Sharipov N., Liuskin D. About the system of grants of passenger transportations. Motor transport .№ 4. 1996. P. 12-18. (Rus)
9. Igudesman Ya. E. Economy of motor transport. Minsk: Higher school. 1987. p. 327. (Rus)
10. Kononova G.A. Economy of motor transport. Moscow: Publishing center «Academy». 2005. p 320. (Rus)

РЕФЕРАТ

Назаренко Я.Я. Формування фінансових ресурсів підприємств транспорту. / Я.Я. Назаренко // Вісник Національного транспортного університету. Науково-технічний збірник: в 2 ч. Ч. 2: Серія «Економічні науки». – К. : НТУ, 2014. – Вип. 30.

В статті досліджені особливості формування фінансових ресурсів підприємств транспортної галузі.

Об'єкт дослідження – теоретичні аспекти формування фінансових ресурсів підприємств транспорту.

Мета роботи – дослідження та визначення ролі фінансових ресурсів підприємств пасажирського транспорту та формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів для продуктивного та сталого функціонування підприємства

Метод дослідження – узагальнення фундаментальних робіт вітчизняних та зарубіжних учених економістів в системі формування фінансових ресурсів, діалектичний підхід, фундаментальні положення економічної теорії, системно-логічний підхід до дослідження економічних явищ і процесів.

Сьогодні у більшості підприємств нашої країни спостерігається нестача фінансових ресурсів для фінансування своєї діяльності. Особливо гостро їх брак відчувається у період фінансових криз, коли підприємство не може забезпечити фінансування своєї діяльності та своїх зобов'язань. Під фінансовими ресурсами зазвичай розуміють грошові кошти підприємства, які перебувають у його розпорядженні на постійній або тимчасовій основі. Формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок власних та прирівняних до них коштів, а також залучених джерел. До власних джерел фінансових ресурсів відносять: статутний капітал, амортизаційні відрахування, стійкі пасиви, цільові внески трудового колективу, доходи та прибутки підприємства від своєї діяльності. У разі нестачі власних та прирівняних до них коштів для фінансування своєї діяльності підприємство може залучати зовнішні, боргові фінансові ресурси. Залучені фінансові ресурси підприємства формуються за рахунок отриманих кредитів, пайових та інших внесків, коштів мобілізованих на фінансових ринках.

В умовах економічних криз та хронічної нестачі фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності підприємствам транспорту необхідно особливо ретельно підходити до процесу формування фінансових ресурсів. Під час їх формування доцільно враховувати не лише зовнішні фактори та особливості існуючої економічної ситуації, а й чинники, які пов'язані з особливостями функціонування підприємств транспорту та надання транспортних послуг, здійснювати ретельний контроль за процес їх розподілу та використання.

Результати статті можуть бути упровадженні в роботі служб підприємств транспортного комплексу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: РЕСУРСИ, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, ПІДПРИЄМСТВО ТРАНСПОРТУ.

ABSTRACT

Nazarenko I.I. Forming of financial resources of transport enterprises. Visnyk National Transport University. Scientific and Technical Collection: In Part 2. Part 2: Series «Economic sciences». – Kyiv: National Transport University, 2014. – Issue 30.

In the article features of forming of financial resources of transport enterprises are investigational.

Object of study – theoretical aspects of forming of financial resources of transport enterprises.

Purpose – research and determination of financial resources role and forming the rational structure of financial resources is for the productive and permanent functioning of enterprise.

Method study – generalization of fundamental works of Ukrainian and foreign scientists of economists is in the internal checking system, dialectical going, fundamental positions of economic theory, system-logical approach near research of the economic phenomena and processes.

Today in most enterprises of our country there is a lack of financial resources for financing of the activity. Especially sharply their shortage is felt in period financial crises, when an enterprise can not provide financing of the activity and obligations. Under financial resources usually understand the money of enterprise, which are in his order on permanent or temporal basis. Forming of financial resources is carried out due to an own and equated with them money, and also attracted sources.

In the conditions of economic crises and chronic lack of financial resources for providing of current activity the enterprises of transport it is necessary especially carefully to go near the process of forming of financial resources. During their forming it is expedient to take into account not only external factors and features of existent economic situation but also factors, what functionings of enterprises of transport and grant of transport services related to the features, carry out careful control for the process of their distributing and use.

The results of the article can be inculcated in-process services of enterprises of a transport complex.

KEYWORDS: RESOURCES, FINANCIAL RESOURCES, SOURCES of FINANCIAL RESOURCES, ENTERPRISE of TRANSPORT.

РЕФЕРАТ

Назаренко Я.Я. Формирование финансовых ресурсов предприятий транспорта. / Я.Я. Назаренко // Вестник Национального транспортного университета. Научно-технический сборник: в 2 ч. Ч. 2: Серия «Экономические науки». – К. : НТУ, 2014. – Вып. 30.

В статье исследованные особенности формирования ресурсов предприятий транспортной отрасли.

Объект исследования – теоретические аспекты формирования финансовых ресурсов предприятий транспорта.

Цель работы – исследование и определение роли финансовых ресурсов предприятий транспорта и формирование рациональной структуры источников финансовых ресурсов для продуктивного и стабильного функционирования предприятия.

Метод исследования – обобщение фундаментальных работ отечественных и зарубежных ученых экономистов в системе формирования финансовых ресурсов, диалектический подход, фундаментальные положения экономической теории, системно-логический подход к исследованию экономических явлений и процессов.

Сегодня в большинстве предприятий нашей страны наблюдается недостаток финансовых ресурсов для финансирования своей деятельности. Особенно остро их нехватка чувствуется в период финансовых кризисов, когда предприятие не может обеспечить финансирования своей деятельности и своих обязательств. Под финансовыми ресурсами обычно понимают денежные средства предприятия, которые находятся в его распоряжении на постоянной или временной основе.

Формирование финансовых ресурсов осуществляется за счет собственных и приравненных к ним средств, а также привлеченных источников. К собственным источникам финансовых ресурсов относят: уставный капитал, амортизационные отчисления, стойкие пассивы, целевые взносы трудового коллектива, доходы и прибыли предприятия, от своей деятельности. В случае недостатка собственных и приравненных к ним средств для финансирования своей деятельности предприятие может привлекать внешние, долговые финансовые ресурсы. Привлечены финансовые ресурсы предприятия формируются за счет полученных кредитов, паевых и других взносов, средств мобилизованных, на финансовых рынках.

В условиях экономических кризисов и хронического недостатка финансовых ресурсов для обеспечения текущей деятельности предприятиям транспорта необходимо особенно тщательным образом подходить к процессу формирования финансовых ресурсов. Во время их формирования целесообразно учитывать не только внешние факторы и особенности существующей экономической ситуации, но и факторы, какие связанные с особенностями функционирования предприятий транспорта и предоставления транспортных услуг, осуществлять тщательный контроль за процесс их распределения и использования.

Результаты статьи могут быть внедрены в работе служб предприятий транспортного комплекса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: РЕСУРСЫ, ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ, ИСТОЧНИКИ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ, ТРАНСПОРТНОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ.

АВТОРИ:

Назаренко Ярослава Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, e-mail: serrena@ukr.net, тел. +380679479956, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, к.424.

AUTHOR:

Nazarenko Iaroslava I., Ph.D., associate professor, National Transport University, associate professor department of finances, account and audit, e-mail: serrena@ukr.net, tel. +380679479956, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of 424.

АВТОРЫ:

Назаренко Ярослава Ярославовна, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры финансов, учета и аудита, e-mail: serrena@ukr.net, тел. +380679479956, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, к.424.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Іванов О.К., доктор технічних наук, доцент, Національний університет, професор кафедри організації, Київ, Україна.

Петров О.К., доктор економічних наук, професор, Національний університет, професор кафедри організації, Київ, Україна.

REVIEWER:

Ivanov O.K., Ph.D., Engineering (Dr.), associate professor, National University, professor, department of organizations, Kyiv, Ukraine.

Petrov O.K., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National University, professor, department of organizations, Kyiv, Ukraine.